

Kurz tvůrčího psaní

aneb od fejetonu po román

**2. díl průvodce
začínajícího spisovatele**

Eva Musilová

Computer Media[®]
www.computermedia.cz

Obsah

Úvod	11
Příběh.....	13
Příběh - co to je?	15
Čím začneme?	15
Co může být předmětem vašeho vyprávění?	16
Emoce.....	17
Kdy se to může stát?	19
Styl, čas, místo	21
Styl	21
Styl prostě sdělovací	21
Styl umělecký	22
Čas	23
Místo.....	23
Struktura příběhu	25
Trocha statistiky	25
První zásada - uvádějte jen to podstatné	27
Druhá zásada - následek musí mít příčinu.....	28
Třetí zásada - logika	29
Čtvrtá zásada - všeho přiměřeně	29
Úvod.....	30
Jak je možné už v této části textu zaujmout?.....	30
Hlavní stať	33
Zápletka	34
Co se v hlavní stati děje dál?.....	34
Závěr	35
Napětí a rytmus	37
Zatajování	37

Překvapení.....	37
Oddalování.....	38
Postavy.....	41
Postavy a dialogy	41
Hlavní postava.....	44
Vedlejší postavy	45
Dialogy.....	46
Povídka	49
Kde se příběh uplatní	49
Novela.....	50
Román	50
Vybrali jste si?.....	50
Kočí příběh	51
Žurnalistické žánry.....	59
Žurnalistika.....	61
Článek	63
Císařský papež Franz Nieberl	65
Reportáž.....	69
Běluhy na polárním kruhu.....	72
Zlato z basileje.....	76
Maledivský expres	80
Rozhovor.....	85
Dagmar Honsová: Prosim oblaka, aby mě nezahlavila.....	88
Téměř jsem to nepřežil.....	96
Nejlepší „frisbee pes“ na světě je ten, který má ze hry nejvíce radosti.	98
Fejeton.....	103
Bezstarostná země	105
Na Jurečku	106

Recenze	109
Vlaštovky, Amazonky a ti další. Vzpomínáte?.....	109
Kroky vraha.....	111
Rhythmic Paws 1	113
O přirozenosti umělého sněhu	115
Glosa.....	115
Rok ideální čtenářky	118
Úvaha.....	121
Prosím	122
Rada na závěr.....	125
Pohledy z praxe	127
Čtyři lidé, čtyři otázky, čtyři pohledy.....	129
Lída Veselá.....	130
Tomáš „Topí“ Pigula	131
Inna Václavová,.....	135
Naďa Klevisová.....	137

Styl, čas, místo

Nyní opustíme oblast citovou a budeme se věnovat jednotlivým rysům a složkám každého příběhu.

STYL

Nejprve se zaměříme na styl. Z učebnic se dozvídáme, že při vypravování se používá jednak styl prostě sdělovací a jednak styl umělecký. Charakteristik těchto takzvaných funkčních stylů existuje samozřejmě více, ale my se poučíme z těchto:

Styl prostě sdělovací

je styl běžné komunikace, který každodenně používáme. Projevy jsou spontánní a neverejné (neoficiální), většinou se vedou dialogy,

u psaných projevů je to nejčastěji osobní korespondence. Používá se běžná slovní zásoba bez zvláštních termínů, obecná čeština, hovorová čeština, dialekty, vyskytují se samozřejmě citově zabarvené výrazy a věty. Stavba věty a kompozice je jednoduchá, nejčastěji se objevují souřadně přiřazované výpovědi nebo rozčlenění na krátké úseky. Používají se ustálené konverzační obraty, oslovení, nadměrně jsou užívána ukazovací zájmena, časté jsou samostatné větné členy, vsuvky a elipsy (*Na Růžku, tam je to nejlepší*), ale i parazitní slova – slova s nulovým významem (*prakticky, vlastně, v podstatě*).

Styl umělecký

je styl literární, básnický, prozaický a dramatický. Jeho hlavní význam je působit na city čtenáře, vyvolat v něm intenzivní citový prožitek. Poznává se v něm osobnost autora, text je silně emocionální a subjektivní – jak ve výběru námětu, tak ve zpracování. Významy jednotlivých slov i vět jsou často mnohoznačné, nutí čtenáře vybrat si a přemýšlet o textu. Používají se všechny možné umělecké prostředky – symboly, alegorie, retrospektivní vypravování, prolínání časových rovin, metafory, metonymie, synekdochy, personifikace, hyperbola, přirovnání, apostrofa, figury (hlavně v poezii - anafora, epifora, epanastrofa, epizeuxis), synonyma, citově zabarvená slova... Rozbořem těchto uměleckých prostředků se zde nebudeme zabývat, umělecky zaměřený čtenář si je může nastudovat v odborné literatuře. Jazyk je také různorodý, v přímé řeči se používají všechny útvary národního jazyka od obecné češtiny po argot.

Přítom mějte stále na paměti, že taková specifikace stylů je pomůcka pro vás. V dobře napsaném díle totiž čtenář nevnímá techniku psaní ani jednotlivé činitele použité v textu – ne, on prostě prožívá děj.

Ať už je vám ale vlastní kterýkoli z obou stylů, jeden úkol před vámi stojí vždy: musíte vypravovat nejen zajímavě, ale také přehledně, jasně a plynule. Je přece důležité, aby čtenář celý příběh

Reportáž

Reportáž je také velice častý publicistický útvar a určitě ji budete psát poměrně často.

Definice říká, že je to literární útvar používaný především v žurnalistice; popisuje a zobrazuje skutečnost na základě konkrétních faktů, většinou získaných přímou účastí nebo pozorováním.

Vidíme tu tedy jistou příbuznost se zpravodajstvím: jak ve zpravodajství, tak v reportáži se pracuje s konkrétními (pravdivými) fakty. Ovšem zatímco ve zpravodajství se pracuje s konstataváním faktů, a nikoli s osobními postřehy (i když někdy může být připojen osobní názor někoho dalšího – autority v daném oboru, politické osobnosti), v reportáži můžete – a měli byste – připojit svůj vlastní názor. Přesto však správná reportáž stále zůstává věcná, přesná, pravdivá a pokud možno objektivní.

Budete-li pracovat na reportáži, snažte se, aby obsahovala zajímavé a přesné informace, které byste použili do zpravodajského materiálu, a pak se zaměřte na různé detaily, které o čemsi vypovídají, na dojmy, postřehy, osobní prožitky, srovnání s obdobnou situací jinde, vlastní zkušenosti a podobně. „Zpravodajská“ část vaší reportáže tak bude pěkně oživena. Navíc splníte čtenářovo očekávání jisté originality, exkluzivity. Reportáž má být totiž výrazně jedinečná – asi jako osobní vyprávění někoho, kdo se vrátil z dalekých krajů: ačkoli jste například přečetli a zhlédli už spoustu filmů, reportáží a dokumentů o Africe, přece jen, když se odtamtud vrátí některý váš známý, o němž víte, že je tělem i duší dobrodruh, určitě čekáte, co bude vyprávět, co zažil. A on vám pravděpodobně nejen poví historku o tom, jak sám beze zbraně potkal velikého lva, ale také přidá postřehy povahy reportážní: lidé tam mají takový a takový zvyk, na tržišti si musíte dát pozor na tamto, když vás pozvou do rodiny, sluší se ono... Podobně jedinečně má vyznít každá reportáž, i ta, která není z Afriky, ale z Berouna, a nevystupuje v ní lev či jiná šelma, ale Jára Troníček a jeho divadelní soubor.

Řekli jsme si tedy, že k reportáži patří určitá fakta, osobní účast (většinou autorova, jen v některých případech je možné „převzít“ zážitek někoho dalšího) a bystré pozorování. Co je dále vhodné a zajímavé připojit, to je porovnání několika různých úhlů pohledu na věc. Tím se materiál velmi obohatí a u spornějších témat navíc čtenáři ukážete, že o protikladných názorech dobře víte, u témat ostatních zase zprostředkujete čtenáři také jiné názory a postřehy než jen stále své vlastní. Pokud protikladné názory podáte s respektem, tedy pokud je nebudete vyvracet nebo je neshodíte nějakým sžíravým vtípkem či osobním komentářem, ukážete také, že jste člověk znalý věci a tolerantní, a tak si od vás čtenáři i příště rádi něco přečtou.

Součástí pěkné reportáže bývá příběh – delší či kratší, ale působivý. Chcete-li takový příběh do reportáže vtělit, je třeba, aby nijak nevyčníval, aby byl ústrojnou součástí celého pojednání, aby to nebyl jen jakýsi osamocený výkřik, třeba roztomilý, ale související s tématem jen okrajově. Dobře jej proto promyslete. Zároveň také

Rozhovor

Je těžké napsat rozhovor s významnou či zajímavou osobností? Mohlo by se zdát, že ani ne, že si prostě připravíte otázky, dotyčný na ně odpoví, a vy už jen celý rozhovor přepíšete.

Jak ale správně tušíte, celá věc je trochu složitější. I u rozhovoru je třeba dodržet určité zvyklosti a vyvarovat se některých nešvarů, má-li být výsledek co k čemu.

Velkou pomocí vám bude, jestliže v běžném životě ovládáte umění příjemné konverzace a hodnotné komunikace. To znamená, že si umíte nezávazně popovídat takřka s každým, a to tak, aby se při tom obě strany cítily nanejvýš příjemně, a že také umíte vést hluboké hovory: že umíte naslouchat, že víte, kdy je vhodné zdržet se vlastního vyprávění, a že jste schopni s partnerem v rozhovoru opravdově prožívat jeho záležitosti. Pokud si naopak povídat neumíte, pokud dovolíte, aby po prohození jedné dvou formálních